

LBRIS

GIB MIHĂESCU RUSOAICA

We know
books

Prefață
Mihnea Bâlici

Când mi s-a dat ordin să trec cu detașamentul de pază pe Nistru, am salutat cu multă bucurie această noutate. Și m-am bucurat cu atât mai mult cu cât vedeam mutra plouată a camarazilor mei de batalion: adio vinul bun, fetele vesele și viața asta de sindrofii, cu baluri, cu întâlniri furișe de orășel basarabean, care, la urma urmei, oricât de mic, oricât de strâmt și de noroios o fi, e totuși un orășel.

Pentru mine, ordinul venea tocmai la timp. Într-o bună dimineată, zorile mă găsiră lângă o lungă masă, pe care cărțile o ocoliseră de mii de ori în goana celui mai accelerat *chemin de fer* pe care l-am văzut vreodată în proaspăta, dar încercata mea carieră de jucător de cărți. Aveam dinainte-mi exact suma de lei douăzeci, cu care începusem pontajul. În timpul nopții suma asta crescuse fantastic, scăzuse brusc, ca un termometru sub năprăsnicia crivățului siberian, se ridicase iarăși, îmi îmbrâncise inima în aceleași subite și sufocante oscilații, pe care le făcea norocul zănatic, venind spre mine și părăsindu-mă, atât de nenumărate ori, într-un atât de restrâns timp!

Hârtiuța albastră de dinainte-mi, atât de lipsită de valoare în vremurile astea, tot atât de bune și tot atât

de rele ca oricare altele, mă dezgusta cu desăvârșire. Un semn pe care i-l făcusem cu creionul înainte de a o arunca în iureșul jocului, dintr-o curioasă obișnuință, îmi stârni un zâmbet de silă pe buzele uscate de fumul țigaretelor și de vinul văpsit cu astringente boieli sângerii; aveam în față chiar hârtia cu care pornisem, cu douăsprezece ore înainte, în căutarea unui noroc factice.

Cu un gest teatral, o arunca dinaintea noului bancher și, fără să mai aștept care-i este soarta, plecai cu un aer de inspirat, strângându-mi umerii înfiorați de plăcutul venin al vârfurilor de ace, pe care le înfig în sângele moleșit nopțile pierdute. Însă înainte de a mă duce la cazarmă, mă îndreptai spre poștă; și acolo, pe pupitrul scâlciat, în praful stârnit de măturoiul omului de serviciu, am compus o vastă comandă către una din cele mai mari librării din București. Am cerut numai cărți serioase, mai mult de știință: istorie, filosofie, chimie, fizică, matematică, *Sfânta Scriptură*, *Coranul*, *Iliada* și o grămadă de texte latinești și grecești, cu două enorme dicționare; atât cât să-mi ajungă pe doi ani de zile, ca să mă satur de citit și de învățat. De altfel, nu eram la prima mea hotărâre de a înlocui cărțile lui Grimaud cu cărți propriu-zise, dar până acum nu făcusem decât mici încercări. Comandam câteva romane și câteva volume de versuri și cu asta credeam că am sfârșit-o cu nopțile pierdute. Chemam în ajutor literatura să mă scape de setea de viață! Acum însă, judecând după dimensiunile comandai și după gravitatea obiectului ei, nu-mi mai rămânea nicio îndoială că aceea ce întreprindeam era din cale-afară de serios.

Și ca o dovadă că însuși destinul se asocia cu mine, ca să-mi arate că sunt menit unei căi cu totul alta decât

cele pe care apucasem, făcu astfel încât, după câteva zile, cărțile să sosească în același ceas cu ordinul de plecare pe Nistru.

În primele momente mă gândeam nici să nu-mi iau rămas-bun de la Marusea. Un om hotărât s-o rupă cu totul de ceilalți, deci și de prietena lui intimă, trebuie să pornească în pas gimnastic și nici măcar să nu se mai uite înapoi. Dar reversul gândului îmi spunea: un om hotărât trebuie să revadă, până în momentul clipei finale, tot de ceea ce are să se despartă și, dacă inima lui nu-i va da niciun brânci înapoi, el va porni senin, mândru, conștient de tăria lui.

Am chemat deci pe Marusea – la ea nu mă mai duceam deloc după cele petrecute – și dânsa s-a grăbit să vină într-o stare de neliniște și de tristețe care mi-a dat imediat conștiința superiorității mele. Mândria numai o împiedica să izbucnească în plâns; dar dacă o clipă sprâncenele ei încordate de încăpățânarea-i rusească și-ar fi destins arcurile strânse la maximum, vedeam bine că lacrimile i-ar fi inundat fața potop. M-a înduioșat mult această slăbiciune omenească, ce se vedea tot mai clar pe măsura efortării pe care biata fată o făcea ca s-o ascundă. Oricum, era pentru mine toată această zbuciumare! Și pentru că ea nu răsfrângea asupra-mi decât bucuria de a mă ști atât de adânc înfipț în sufletul ei, fără ca sufletul meu din parte-i să poată fi reținut acolo de nicio cătușă, înduioșarea mea avea într-însa ceva părintesc, ceea ce o îndârjea pe ea și mai mult și-i prefăcea inima în bucăți sângerânde, zvâcnind la picioarele mele.

O, sfântă fericire de a putea fi, tocmai prin seninătatea și conștiința libertății tale depline, chinuitorul

unei pâlpâiri de viață pe care ai îngenuncheat-o, ai subjugat-o și o oprimi! O compătimești pentru că o oprimi și o oprimi și mai cu tărie, pentru a simți până la maximum de intensitate dulceața milei.

O pipăiam sub vraja acestui sentiment divin și-i striveam sânii, apăsând-o sub piepții bine vătuiți ai vestonului meu. Îi sărutam părul cu sclipiri portocalii, care, seara, sub lumina becurilor, se aprindea îndată de acel straniu și minunat roșu aprins. Îi sărutam năsucul ei obraznic și-i simțeam pe genunchi căldura coapselor pline, îi mângâiam alene fluierile picioarelor subțiri, singurele de care aveam regretul că nu sunt ceva-ceva încă mai lungi. Ca să fie pentru mine rusoaica întreagă. Să [se] asemene, să se apropie de rusoaica întreagă din gândurile mele. Dar pentru asta, hm... mi se pare că și iubirea care-o mistuie ar fi putut să se arate altfel, nu știu cum...

După spița tatălui și după spița mamei, Marusea era rusoaică sadea... și totuși pentru mine ea nu era decât o basarabeancă. Pe când rusoaica pe care o așteptam, rusoaica din visurile mele... Doamne, ce distanță...

Sectorul meu fu hotărât, cu totul izolat, destul de departe, și în dreapta, și în stânga, și în spate, de sate ori locuințe omenești; nici măcar în față, dincolo, peste fluviul cu mers molcom, în vasta împărăție a misterului, nu se zărea, oricât puteai cuprinde cu ochii, vreun acoperiș.

„Aci, mi-am spus cu toată încrederea, aci voi deveni alt om... Fii slăvită, sfântă singurătate!“

Și pentru a-mi stimula mulțumirea, amintirea îmi alerga neconținut și acum la ofițerii, tovarăși de petreceri, de care tocmai mă despărțisem. Ei căscau și se întindeau dinainte, antrenându-se pentru lungul

MIHAIL SEBASTIAN FEMEI

Prefață

Mihai Iovănel

Renée, Marthe, Odette

I

Nu este încă 8. Ștefan Valeriu o știe după bătaia soarelui care n-a ajuns decât până la marginea de jos a șezlongului. O simte cum urcă pe bara de lemn, cum îi învelește degetele, mâna, brațul gol, caldă ca un șal... Va mai trece un timp oarecare – cinci minute, un ceas, o eternitate – și, în jurul pleoapelor închise, va fi o pâlpâire albastră, cu vagi dungi de argint. Va fi 8 atunci și își va spune fără convingere că trebuie să se ridice. Ca ieri, ca alaltăieri. Dar va rămâne mai departe surâzând la gândul acestui cadran solar, pe care l-a construit din prima zi cu un șezlong și un colț de terasă.

Își simte părul fierbinte în soare, aspru ca firul de cânepă și se gândește că, la urma urmelor, nu e mare pagubă că a uitat la Paris, în odaia din Rue Lhomond, sticla cu petrol Hahn, singura lui cochetărie, supremă însă. Îi place să-și treacă degetele prin părul ăsta încâlcit, din care dimineața pieptănul n-a izbutit să scoată decât vreo trei vârtejuri, părul ăsta pe care acum între degete îl simte cât este de blond după asprime.

LBRIS

We know

back

Trebuie să fie foarte târziu. S-au auzit adineaori voci pe alee. Dinspre lac a strigat cineva, o voce de femeie, poate englezoaica de ieri, care îl privea înotând voiniceasca și se mira de lupta asta cu apa, ea care nu cunoștea decât bras.

Ștefan își leagă piciorul peste bara scaunului și caută prin iarbă, fără ciorapi cum este, urme de umezeală. Știe el spre stânga, nu departe, spre stufig, un loc în care roua rămâne târziu, până la prânz.

Așa. Trupul care arde somnoros în soare și senzația asta de frig vegetal.

Luni seara, când coborâse în sufrageria pensiunii, după ce – abia sosit de la gară, după un drum lung – își schimbase în grabă cămașa, sârboaica vorbăreată de la masa din fund vorbise tare, pentru toată lumea:

– *Tiens, un nouveau jeune homme.*

Ștefan îi fusese de două ori recunoscător. Pentru „nouveau” și pentru „jeune homme”.

Fusese bătrân o săptămână înainte, ieșind de la ultimul examen de internat. Bătrân, nu îmbătrânit. Oboseala nopților nedormite, diminețile de spital, după-amiezile lungi la bibliotecă, cele două ceasuri de examen, într-o sală obscură în fața unui profesor surd, hainele groase de iarnă, gulerul care i se părea murdar...

Pe urmă, numele laculuiăștuia alpin, pe care l-a găsit întâmplător, într-o librărie, pe o hartă, biletul de tren cumpărat la întâiul birou de voiaj, cursa prin marile magazine, un pulover alb, un pantalon gri de flanelă, o cămașă de vară, plecarea ca o evadare.

Un nouveau jeune homme.

Nu cunoaște pe nimeni. De câteva ori i s-a aruncat în treacăt un cuvânt, dar el a răspuns evaziv. Ștefan se teme de accentul lui nesigur și i-ar fi neplăcut să se trădeze din prima zi străin. După prânz, trece grăbit printre mese, absent, aproape încruntat. Ceilalți l-ar putea crede ursuz. El este numai leneș.

Sus, în spatele terasei, începe pădurea. E acolo un petic de pământ cu iarbă înaltă, deasă și elastică. O strivește toată după-amiaza sub greutatea trupului lui adormit și a doua zi o regăsește întreagă fir cu fir. E doborât la pământ, cu brațele aruncate de o parte și de alta, cu picioarele întinse, cu capul cufundat între ierburi, învins de o putere cu care i-ar plăcea să se lupte.

A sărit o veveriță dintr-un alun într-altul. Cum s-o fi spunând veveriță în franțuzește?

E o imensă tăcere... Nu. Nu e o imensă tăcere. Vorba asta e de undeva din cărți. E o imensă învâlmășeală, un imens vacarm zoologic, greieri care țâ-râie, lăcuste care se agită, cărăbuși care se izbesc în aer, lovindu-și elitrele sonor și căzând pe urmă cu un sunet dens, de plumb. În toate astea, răsuflarea lui, a lui Ștefan Valeriu, e un amănunt, un semn derizoriu de viață, derizoriu și capital ca al veveriței care a sărit, ca al lăcustei care s-a oprit pe vârful ghetei lui, crezând că e o piatră. E bine să te știi aici, un animal, o vietate, un dobitoc neimportant, care doarme și răsuflă sub un soare al tuturor, pe un petic de doi metri pătrați.

LIBRIS

We know
books

Dacă i-ar veni poftă să cugete, ce ar cugeta un greier despre eternitate? Și dacă, din întâmplare, eternitatea ar avea gustul după-amiezii asteia...

Se văd jos, pe terasa pensiunii, scaune, șaluri, rochii albe. Și mai departe, lacul albastru, transparent, idilic. Carte poștală.

LBRIS

We know
books

ANTON HOLBAN IOANA

Prefață

Daiana Gârdan

În sfârșit, automobilul de curse părăsi centrul Bazargicului, coborî pe ulițe chinuite, o porni pe pământul galben, neted; printre lanurile de grâu tremurând și schimbând culorile ca marea cea așa de apropiată, și, printre maci, urme de sânge ce duc la cine știe ce crimă petrecută în vreun ungher dosnic al acestei pustietăți. Apoi ne-am oprit pentru câteva clipe la o moară arsă, unde ne-au părăsit câțiva tovarăși de drum.

Balcicul începea lângă noi, miraculos, fermecat, invizibil, dar sugerându-ne aroma.

Automobilul meu, cu puținii pasageri rămași, s-a îndepărtat de moară, alunecând spre Caverna minusculă. Chiar la poarta casei, transfigurată de așteptare, mă întâmpină Ioana.

E supranatural când vezi pe cineva complet în voia unui sentiment puternic. Îi privești fața, și fără nicio ezitare, oricât de neîncrezător ți-ar fi temperamentul, ai certitudinea că nu ți se ascunde nimic, că, pentru clipa aceea măcar, nu există o minciună dedesubt.

Ioana apăruse fără gesturi, căci se apropiau și alții de noi, cu ochii, cu gura, cu mâinile, cu toată carnea către mine. Mă întreb dacă eu aș fi în stare de o asemenea dăruire totală, fermecătoare, ce face fericit și

pe cel de unde pornește și pe cel către care pornește. Întotdeauna, sub orice inițiativă de a mea, cea mai spontană posibilă, surprind și instinctul de a mă analiza. Nu știu cum mă prezentam în fața Ioanei, dar ea era prea tulburată de fericirea ei ca să mă mai examineze. Totuși, luasem trenul cel dintâi ca s-o revăd, așteptasem cu nerăbdare fiecare minut să treacă și să ajung mai repede. Aveam în valiză daruri bine alese ca să-i facă bucurii; am întors în minte, îndelung, toate aceste bucurii.

Acum eram în voia mai multor emoții: încântat de primirea ce mi se făcea, de peisajul gol din față, de marea de alături. Eram intimidat de atâția oameni primindu-mă cu exclamații, cu toate că pe unii nici nu-i cunoșteam. Ioana, abia sosită și ea la Caverna, a și luat aerul provincial: arșă de soare, pe frunte cu câțiva pistrui, îmbrăcată fără grijă, cu picioarele goale în pantofi. Rochia și-a lucrat-o singură, fără gust, cu toate că a vrut să o facă pretențioasă; parcă și-a luat modelul nu de la o mare croitoreasă unde se îmbracă de obicei, ci din vitrina prăvăliei principale din Caverna. Câteva zorzoane inutile, și la spate chiar un început de trenă. Totul nepotrivit pentru atmosfera rustică de acolo, și, de altfel, praful a bătut stofa și a făcut garniturile și mai caraghioase. Dar această haină dădea un farmec nou Ioanei, o arăta sinceră, îi bănuiam toate gândurile ei pentru mine, căci voise să fie elegantă ca să-mi placă, gânduri naive și delicioase de copilă zăpăcită, oricâte dezastre ar fi trecut peste dânsa, rămasă proaspătă orice ar fi învățat-o viața. O priveam acum cu dragoste, cu duioșie, milă, dar și cu reflecția: „Ce rochie urâtă! E lipsită de logică după obicei, căci de atâtea ori a fost îmbrăcată cu gust“.

Aveam remușcări de gândul meu ascuns lângă fata care mă primea cu tot sufletul...

E foarte frumoasă Ioana, dar numai când este fericită. Ochii îi scânteiază, fața se luminează, emoția îi inundă toată ființa. Oamenii au chipul frumos sau urât, indiferent de proporția perfectă, numai când oglindesc mistere venite din afund. Numai cei care au suferit sunt frumoși.

Tovărășia noastră fu iute întreruptă: gazdele, doamna și domnul Axente. Amândoi spre 50 de ani. Doamna Zoe Axente, rotundă, galbenă, cu gropițe în obraz, cu gesturi mărunte, cu vocea subțire și vorbele îngrămădite. Domnul Costică Axente, mărunț, întunecat, cu mustățile atârinate. Și unul, și altul în clipa aceea numai preocupați să se arate gazde perfecte, să pară imediat că mă cunoșteau și că-mi erau prieteni. Îmi puneau o mie de întrebări, cu toate că nu m-au văzut niciodată, și aprobau orice părere aș fi avut despre lucruri ce le-au fost lor familiare, le-au discutat înainte zilnic, și era natural ca să fie ei mai competenți. Bineînțeles, păstrau și pentru ei un mic colț unde nu ai voie să intri, când eram ascultat numai cu bunăvoință, căci acolo domnul e specialist și a fost motivul de admirație al doamnei din prima zi a menajului. Astfel, domnul e cunoscător mare în agricultură. A trebuit să spun și eu câteva vorbe despre grâu și despre ovăz și să ascult cu atenție toate explicațiile primite.

Dialogul a început cu inevitabilul:

— Te vei mulțumi cu târgul nostru mic, cu obiceiurile noastre vechi?

— Da, desigur, mie îmi place singurătatea, și apoi nu departe e marea.

Singurul răspuns pe care poți să-l dai, și mă simțeam umilit, căci aceste vorbe corespundeau unor adevăruri profunde ale temperamentului meu, pe care le port tot timpul cu tragedie și cu voluptate, și mă supără că trebuie să fac în clipele nesperate, unor oameni străini și din altă lume, mărturisiri esențiale (chiar dacă sunt sigur că ei nu pricep importanța lor), cum te-ai simți îndurerat să trebuiască să vorbești cuiva îndepărtat sau superficial despre o durere trăită îndelung.

Doamna și domnul Axente au primit cu satisfacție asigurarea mea, dar desigur că nu au priceput mare lucru. Un locuitor de lângă mare nu scoate din minune ce se desfășoară în fața lui decât posibilitatea de a face plajă sau de a mânca pește mai des și mai ieftin.

O dată cu menajul Axente au apărut și celelalte două nepoate ale lor, Viky și Roza. Pe Viky, sora Ioanei, o cunoșteam mai de mult: grațioasă, descurcându-se ușor printre oameni, plăcând imediat băieților, întrebuițând cu ușurință câteva cunoștințe despre muzică sau literatură căpătate din conversațiile mele cu Ioana și impresionând chiar și pe oamenii mai avertizați. De altfel bună, ușor influențabilă, fără încăpățănări, prietenă cu toată lumea, știind să invite, să primească și să nu uite pe nimeni. Apă limpede pe care nu puteau să se întâmple furtuni, din cauza aceasta odihnitoare, dar nefiind în stare să te învețe ceva neașteptat.

Sunt oameni, și Viky este printre ei, ce nu-ți rezervă surprize, căci știi cu siguranță cum vor proceda, orice eveniment ai imagina pentru dâșii. Cu toate că Viky era expresia cea mai perfectă a fecioarei neprihănite, cu fruntea ei fără un creț, cu ochii luminoși, cu zâmbetul liliac, poate ar fi putut fi a unui bărbat (nu din